

การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น: การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

The Integration of Local Wisdom: Development of Local Wisdom Curriculum for Organizing Skill Enhancement Activities in Elementary Schools, Doi Lo District, Chiang Mai

ศศิธร อินตุน¹, วีระศักดิ์ ชมภูคำ¹, อรทัย อินตา¹

Sasithorn Intun¹, Weerasak Chomphucome¹, Orathai Inta¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ออกแบบสร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ประเมินหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 402 คนเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจำนวน 175 คน ชั้นประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 227 คน จำนวน 4 โรงเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ตำบลเป็นหน่วยในการสุ่ม ใช้ระยะเวลาทดลอง 10 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ประเด็นคำถามการจัดสนทนากลุ่ม แบบประเมินคุณภาพหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกัน ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้หลักสูตร ความนำ วิสัยทัศน์

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

พันธกิจ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ ค่าอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะที่พัฒนาขึ้นพบว่า

2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่เรียนด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.2 นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา กิจกรรมเสริมทักษะ โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop local wisdom curriculum for organizing skill enhancement activities in elementary schools, Doi Lo District, Chiang Mai and 2) to study the effectiveness of a local curriculum. The research and development procedure comprised for 4 steps: 1) study the fundamental data. 2) design and construct the local curriculum. 3) implement the curriculum. 4) to assess the quality of the curriculum. The samples who were 402 grade 1-6: 175 primary school students, 227 upper primary students at 4 schools, 4 sub-district, Doilo district,, Chiang Mai. The cluster random sampling design was used. The experiment took two hours daily for 10 days. The instruments applied for this study included learning activities that encourage local wisdom curriculum for organizing skill enhancement activities in elementary schools,, learning units, lesson plans, multiple choices test on local wisdom with a reliability of 0.81., and questionnaire on students' attitudes toward local wisdom curriculum with a reliability of 0.73, the question for group discussion and evaluation of the curriculum form. The data were analyzed by percentage, average, standard deviation. and t-test for dependent samples.

The results of this study have shown that:

1. The developed local curriculum for organizing skill enhancement activities in elementary schools consisted the following elements: rationale, introduction, vision, mission, morale, objectives, learners' competencies, desired qualifications, curriculum structure, subject

and learning standards, learning standards and learning outcomes, course description, units, learning arrangement, contents, time, instruction guidelines, educational media and resources, and learning evaluation and measurement. The local curriculum was evaluated at high level.

2. The efficiency of the proposed local curriculum

2.1 The 175 primary school students, 227 upper primary students, who learned using the local curriculum had learning achievements after studying higher than before at statistical significance level of .05.

2.2 The students' satisfaction with the lesson plan of the local curriculum were high level.

Keywords: local wisdom curriculum for organizing skill enhancement activities, skill enhancement activities, Elementary school

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาการและเทคโนโลยีส่งผลให้ประชากรโลกตื่นตัวปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมืองนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงผู้เรียนต้องมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้นรวมทั้งเลือกรับสิ่งที่ดีงามที่มีคุณประโยชน์ สามารถครองตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม เรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้เรียนได้อ่อนน้อมรับสิ่งแวดลอมประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสืบทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อจาก

ประสบการณ์ในชีวิตที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตระหว่างตนเองกับธรรมชาติ มีการแก้ปัญหาการจัดการปรับตัวและการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของบุคคล ชุมชน และสังคม ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเรา ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนผู้รู้เอง ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรเรียนรู้ ประยุกต์และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัยจึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ นับว่าเป็น คุณค่าแห่งปัญญาของคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อสังคมแต่กำลังจะถูกลืมเลือนหายไป (สำนักพัฒนาเกษตรกร, 2551) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสังคมไทยที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการ

ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ รู้จักการประกอบ อาชีพสุจริต โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง และมีวินัยในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรู้อันเป็นสากล มีทักษะกระบวนการโดยเฉพาะทักษะการคิด มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น เพื่อมุ่งผลประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน ที่เน้นการบูรณาการหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม ย่อมจะแก้ไขปัญหาได้ ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ เน้นความรู้คู่คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้อะกิจกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยม ความถนัดของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ ส่วนการประเมินนักเรียนนั้นพิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป ในกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาหากประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำมาจัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิต สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น จัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีการรวมกลุ่มและพึ่งพา

อาศัยกันให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากภูมิปัญญาไทยด้านต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้โดยสะดวก (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, 2542 ; ชนัท ธาตุทอง, 2550) โดยเฉพาะประชาชนชาวบ้านที่เป็นผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมต่างๆ และเป็นที่เคารพนับถือนับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริม

การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้ลักษณะกระบวนการเทคนิควิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตรการจัดเนื้อหาสาระและประมวลประสบการณ์ในหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของนักเรียน โรงเรียนและชุมชน หากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดเฉพาะก็ย่อมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด ในการพัฒนาหลักสูตร เช่นเดียวกับชุมชนในอำเภอต๋อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ชาวบ้านมีภูมิปัญญาเรื่องการนำผลผลิตด้านการเกษตรมาแปรรูปอาหารท้องถิ่น การจักสาน การแกะสลักไม้ และดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น (วัชร เกณฑ์ปัญญา, 2551) ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ทางด้วยภูมิปัญญาข้างต้น ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษาโดยการสืบสานภูมิปัญญา

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการประถมศึกษา รับผิดชอบสอนนักศึกษาครูรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความสนใจพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอต๋อยหล่อจังหวัดเชียงใหม่จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระเพิ่มเติมในสาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัวมาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงานทักษะการจัดการทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทักษะ

การทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรมและลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว โดยนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในคาบเวลา “กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาจำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่องขนมพื้นบ้านและหน่วยที่ 2 อาหารพื้นบ้านอำเภอทยหล่อภายในเวลา 14.30 น. ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของอำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาด้านอาหารและขนมในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตนเป็นการพัฒนานักเรียนได้ศึกษา เข้าใจบริบทของชุมชนท้องถิ่น สามารถอยู่ร่วมกับบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะในการปฏิบัติและเกิดความรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรทำให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและไม่ทอดทิ้ง ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม มีความรู้สึกผูกพันและหวงแหนท้องถิ่นของตน เกิดความภาคภูมิใจ เนื่องจากมีผู้สืบทอดอนุรักษ์และช่วยกันส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยกันเผยแพร่แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพบริบทของชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ

กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ในคาบเวลาการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอทยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในคาบเวลาการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

2.1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบท วิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 2 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 3 คน ครูจำนวน 4 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 2 คน นักเรียนจำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม สอบถามความต้องการและความจำเป็นในการ

พัฒนาหลักสูตรผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง และความตรงตามเนื้อหา (Content validity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่าทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่น่าสนใจคือการทำอาหาร ขนมพื้นบ้านยังขาดความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น ไม่มีหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา จัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมชมรม กิจกรรมลดเวลา เรียนเพิ่มเวลา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรฉบับร่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในด้าน ความเหมาะสม ความสอดคล้องขององค์ประกอบ ของหลักสูตรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ร่วมพัฒนา หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 4 คน ผู้ปกครอง นักเรียนจำนวน 3 คน วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินหลักสูตร จำนวน 5 ท่านเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์คุณภาพพบว่า ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.40 อยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการศึกษานำร่อง (Pilot study) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้จากการใช้ หลักสูตรจากสถานการณ์จริงและประเมินความ เหมาะสมการใช้หลักสูตร นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง หลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 47 คน เป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้นจำนวน 23 คน ชั้นประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 24 คน โรงเรียนวัดหนองหลวง ตำบลยางคราม อำเภอดอยหล่อ จังหวัด เชียงใหม่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือ

ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ หลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัด เชียงใหม่ ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 2 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่องขนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อใช้สำหรับสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน และหน่วยที่ 2 เรื่องอาหารพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อใช้สำหรับสอนนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ (1) ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้อตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ทดสอบ หลังเรียนกับนักเรียนหลังใช้หลักสูตร โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิมผลการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรพบว่าเวลาในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติไม่เหมาะสมกับเวลาและแบบทดสอบยากใช้เวลาทำนาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินหลักสูตรเพื่อศึกษา ผลการทดลองใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ พัฒนาขึ้นในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรภูมิปัญญา ท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-6 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 402 คน เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจำนวน 175 คน ชั้นประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 227 คน จำนวน 4 โรงเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้ตำบลเป็นหน่วยในการสุ่ม ใช้

ระยะเวลาทดลอง 10 วันๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 และแบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ (1) ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนก่อนใช้หลักสูตร โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากง่ายของข้อสอบ ระหว่าง 0.20-0.80 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.54-0.85 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 วัดความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยเทียบกับเกณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากประเด็นการสนทนากลุ่ม สอบถามความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples
3. วิเคราะห์คะแนนวัดความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของ

นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายการแปลความหมาย (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2550) ดังนี้

- 4.50-5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
- 3.50-4.49 หมายถึง พึงพอใจมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง พึงพอใจน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบที่สอดคล้อง ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้หลักสูตร ความนำ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา เวลาเรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ การวัด และการประเมินผล ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น พบว่า 2.1นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่เรียนด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลปรากฏดังตาราง 1

2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่เรียนด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษา ตอนต้นและตอนปลายหลังจากเรียนรู้จากหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระดับชั้น	N	ก่อนเรียน	S.D.	หลังเรียน	S.D.	df	t
ประถมศึกษาตอนต้น	175	3.71	1.25	6.78	0.84	174	27.07
ประถมศึกษาตอนปลาย	227	8.94	1.91	13.17	1.66	226	28.44

จากตาราง 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่เรียนด้วยหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดองค์ประกอบและกรอบเนื้อหาของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่น่าสนใจคือการทำอาหาร ขนมพื้นบ้านยังขาดความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น ไม่มีหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมชมรม กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ส่วนคุณภาพของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลาการจัดกิจกรรม สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ประเมินประสิทธิผลหลักสูตร สามารถนำไปใช้สอนในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ได้ เพราะการสร้าง

หลักสูตรดำเนินการตามขั้นตอน เริ่มจากศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จากนั้นการยกร่างหลักสูตรมีการปรับปรุงแก้ไขจนคิดว่ามีความสมบูรณ์จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องประกอบกับการสร้างหลักสูตรใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (กฤษีอากร เตชะปิยะพร, 2552) ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร ทั้งนี้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากงานวิจัยของฉวีวรรณ ตาลสุก และมาเรียม นิลพันธุ์ (2558) พบว่าหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีความเป็นไปได้สามารถนำไปทดลองใช้ได้เนื่องมาจากหลักสูตร ได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินการ ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาสอดคล้องกับแนวคิดของ (มารุต พัฒนา, 2556) ที่สรุปสาระสำคัญของหลักการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์สิ่งกำหนดในหลักสูตร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร 2. การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร เป็นการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนา หลักสูตร และกลุ่มเป้าหมาย 3. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีความ

เชื่อมโยงตลอดแนว (Alignment) ระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัด และประเมินผลบนพื้นฐานสารสนเทศและองค์ความรู้ที่ได้จากขั้นตอนวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร และ 4. การสอบทานคุณภาพหลักสูตร เป็นการตรวจสอบ คุณภาพของเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและ นำไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot Study) เพื่อให้มั่นใจว่า หลักสูตรจะสามารถนำไปใช้จริงได้ อย่างมี ประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลมีความสอดคล้องกับชาติ กลิ่นเจริญ และจรรยา ธนิกาคเดชาภัก (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าลายเขียนเทียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้การวิจัยเชิงพัฒนา 4 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของลิสลา ศรีไพโล และคณะ (2550) ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้การทำมาหากินของชุมชนในพื้นที่ป่าบุง-ป่าทาม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต ตำบลหนองแค อำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนเช่นกัน

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรจะพบความสอดคล้องกับแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร ไทเลอร์, ทาบา, เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์, และเลวิส ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สร้างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตรและ ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร (Taba, 1992 อ้างถึงในรุจิรี ภูสาระ, 2545) ว่าการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและของโรงเรียน ผสมผสานความเป็นอยู่กับความต้องการใหม่แล้วสรุปเป็นความเห็นเดียวกันกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

ของ อุดม เขยแก้ว (2545) ที่กล่าวถึงการสำรวจสภาพปัญหาของชุมชนเป็นการศึกษาข้อมูล ความ เป็นอยู่ของชุมชนและนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับ มากทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสม แสดงว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุก ประเด็น ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนไปทดลองใช้ในขั้นตอนนี้ทำให้ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอรรัง บัวศรี (2542) ที่กล่าวถึงการประเมินเบื้องต้นของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพราะเป็นการทบทวน ตรวจสอบหลักสูตรที่จัดทำขึ้นว่ามีสิ่งใดบกพร่อง และสมควรปรับปรุงแก้ไข

2. หลังจากนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ได้ผลดังนี้

2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้สามารถนำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการประเมินตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู วิทยากร ภูมิปัญญา และเพื่อนนักเรียนได้ เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจที่แตกต่างกัน เรียนรู้จากง่ายไปยากตามลำดับ โดยมีครู และวิทยากรคอยแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของสุกัญญา งามบรรจง (2560) ศึกษารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ พบว่า กระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ที่พัฒนาขึ้นในขั้นที่ 2 ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด (Choose:C) ขั้นสำรวจความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองร่วมกันวางแผนการทำงานกิจกรรมสืบเสาะแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 เป้าหมายชัดปฏิบัติตามแผน (Aim and Act: A) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม ประเมินตนเองและสะท้อนผลการประเมินมาสู่การพัฒนาตนเอง และขั้นที่ 4 สะท้อนแก่นการเรียนรู้ (Reflect: R) สรุปสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ สะท้อนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ (self-reflection) ขั้นที่ 5 การยกระดับสู่คุณภาพ (Enhance: E) นำเสนอผลการเรียนรู้ของตน ชื่นชมความสำเร็จในการเรียนรู้ของตน ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมที่เน้นการสร้างประสบการณ์ลงมือฝึกปฏิบัติ มีการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จุดสำคัญของการสร้างสรค์องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และในขั้นตอนการปรับปรุงหลักสูตรหลังจากทดลองใช้ ผู้วิจัยได้ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสองหน่วยการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีเวลาฝึกปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ในการออกแบบกิจกรรมมีการสอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวบ้านเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่บ้านเน้นให้นักเรียนได้อภิปราย เล่าประสบการณ์ สะท้อนคิดของกลุ่มและของตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของ Driver and Bell (1986) และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำขนมและอาหารที่บ้าน โดยใช้กิจกรรมโครงงานการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสาธิต กระบวนการกลุ่ม

การศึกษาค้นคว้า การประเมินชิ้นงานประเมินตนเอง ประเมินผลตามสภาพจริง การสะท้อนคิดถึงจุดเด่นจุดด้อยของผลงานตนเองและกลุ่มเพื่อน ผลของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรียนในสิ่งที่ใกล้ตัว มีความหมายกับตนเองนำไปใช้ในวิถีชีวิต ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ภูมิปัญญาด้านอาหารมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เรื่องการจัดกิจกรรมสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และเกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ในการจัดกิจกรรมใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยทำให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และการเรียนรู้ที่คงทนมากขึ้น จากการดำเนินการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนการสอน เพราะบรรยากาศการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการสอนแบบโครงงานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกทำโครงงานขนม อาหาร ที่ตนสนใจ ทำให้สร้างสรรค์นวัตกรรมอาหาร และนำเสนอในรูปแบบของการจัดนิทรรศการ ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เกิดโครงงานที่หลากหลาย จะเห็นได้จากการนำเสนอโครงงานที่แตกต่างตามความสามารถของแต่ละกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มตนเองและกลุ่มเพื่อน นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสุข สนุกสนานไปกับการเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีดังกล่าว ส่งเสริมและส่งผลให้นักเรียนมีความตั้งใจ มีสุขภาพจิตที่ดี และใช้เวลาเรียนอย่างอิสระซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แชมมณี

(2552) ที่กล่าวถึงความสำคัญของบรรยากาศสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่ดีทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขอค้นพบเพิ่มเติมจากการติดตามการใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและเหมาะสมกับนักเรียนทั้งในด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม เช่น เรื่องการทำขนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อที่นำผลผลิตจากการทำเกษตร เช่น นำกล้วยน้ำว้ามาทำขนมกล้วย การทำข้าวต้มหัวหงอก การทำไส้ขนมจากลำไย แคนตาลูป ถั่วเขียว ถั่วลิสง พักทอง มะพร้าว การทำอาหารพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อให้สอดคล้องกับความเชื่อของชุมชน เช่น แกงผักเขียวใส่เนื้อไก่เป็นอาหารสำหรับจัดงานเลี้ยงแขกรับเชิญในวันขึ้นบ้านใหม่ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นอาหารที่ใช้ในงานมงคล ผักเขียวแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ความร่มเย็นทำให้คนที่จะอาศัยในบ้านที่สร้างขึ้นมีครอบครัวที่ร่มเย็นเป็นสุข การรับประทานแกงขนุนในวันปากปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จมีคนคอยเกื้อหนุน อาจวิเคราะห์ว่าการออกเสียงภาษาล้านนาคำว่าขนุน กับเกื้อหนุน ออกเสียงคล้องจองกันมีความหมายถึงการสนับสนุน การเกื้อหนุน สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ทำอาชีพเกษตร นำพืช ผัก ผลไม้มาประกอบอาหารส่วนใหญ่ได้มาจากการทำสวน ทำให้ประหยัดปลอดภัยจากสารเคมี บางครั้งได้จากการแบ่งปันจากเพื่อนบ้าน การรับประทานโดยใช้ผักพื้นบ้านเป็นเครื่องเคียง สระแหว่ง ผักคาวตอง ต้นหอม ผักชี เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่นำมาเป็นข้อเสนอแนะให้บริโภคอาหารพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและบริบทชุมชน เพราะนอกจากจะมีคุณลักษณะเป็นอาหารสมดุลทางคุณค่าด้านโภชนาการแล้ว ยังมี คุณสมบัติอื่น ๆ

ที่ส่งเสริมสุขภาพนอกเหนือจากคุณค่าทางด้านโภชนาการพื้นฐาน อีกด้วย เช่น สรรพคุณทางยาจากพืช ผักสมุนไพรที่มีประโยชน์นานาชนิด

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลเนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของนักเรียน มีกิจกรรมที่หลากหลายใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามแผนและมีการประเมินตามสภาพจริง นักเรียนจึงเรียนรู้อย่างมีความสุข กิจกรรมการเรียนมีความหมายต่อนักเรียนจึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาดากลิ่นเจริญ และจรรยา ธนิศเดชาภักดี (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรบการทำผ้าลายเขียนเทียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในระดับมาก เนื่องจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริง นักเรียนมีความสุขและสนุกได้รับการถ่ายทอดจากวิทยากรท้องถิ่น นอกจากนี้ นักเรียนมีความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของคนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากใน การจัดกิจกรรมมีการวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างดี เตรียมสื่อ อุปกรณ์ จัดห้องครัว ห้องปฏิบัติการที่พร้อมทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธิดา ศรีปลั่ง, ณัฐกานต์ ภาคพรต และกาญจนา บุญส่ง (2559) ศึกษาโรงเรียนนาร่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1 พบว่า นักเรียนมีความ พึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ได้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้จากการทำแบบฝึกและการท่องจำ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มีกำลังใจในการเรียนรู้และครูส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องนักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามตารางเรียนที่จัดให้หลากหลายสนองตอบต่อกิจกรรมเต็มตามศักยภาพและขีดความสามารถของตนเอง และได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

ข้อสังเกตเพิ่มเติมในระหว่างการจัดวิทยุพบว่าผู้วิจัยต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีมนุษยสัมพันธ์ในท้องถิ่นรวมทั้งมีความกระตือรือร้นสูงในการติดต่อสื่อสารกับแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน โรงเรียนตลอดจนหน่วยงานในชุมชนจะส่งผลให้การวิจัยราบรื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้

1.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ไปใช้ควรคำนึงถึงความพร้อม ของชุมชนท้องถิ่น บุคลากร นโยบายของสถานศึกษา และความร่วมมือจากชุมชน

1.2 หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สามารถปรับเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้มีความเหมาะสมกับโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาได้

1.3 การใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการสอน เพราะเป็นหลักสูตรที่ใช้ในเวลาของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ควรมีการกระชับเวลาและจัดตารางเวลาในการสอนแต่ละภาคการศึกษาให้ยืดหยุ่นได้

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร

2.1 การพัฒนาหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น สถานศึกษา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง

2.2 การจัดทำเอกสารประกอบการใช้หลักสูตร ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน เป็นต้น ควรจัดทำให้มีรายละเอียดเพียงพอที่ผู้ที่จะนำไปใช้ศึกษาทำความเข้าใจได้ง่าย

2.3 การคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรควรคัดเลือกโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในด้านวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี และวิถีชีวิตเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

3.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับอื่นๆ ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎิยากร เตชะปิยะพร. (2552). *การวิจัยและพัฒนา*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2553, จาก http://eportfolio.hu.ac.th/ekm//components/com_simpleboard/uploaded/files/R.doc.
- พนันท์ ธาตุทอง. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อีสิน เพรส.
- ฉวีวรรณ ตาลสุก และ มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7(1): 190-203.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์.
- ชาดา กลิ่นเจริญและจรรยา ธนิตา เตชะภัก. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าลายเขียนเทียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(3): 133-138.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี: ไทยเนรมิต กิจอินเตอร์ โพรเกรสซีฟ.
- ทศนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ธำรง บัวศรี. (2531). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เอราวิถนาการพิมพ์.
- มารุต พัฒนาผล. (2556). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทอาร์ แอนด์ เอ็น ปริ้นท์ จำกัด.
- รุจิรั ภูสาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.
- ลิสสา ศรีไพล และคณะ. (2550). *หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้การทำมาหากินของชุมชนในพื้นที่ป่าบุ่ง-ป่าทามกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต (รัชราชภูร์พิทยาคาร) ตำบลหนองแค อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- วัชร เกณฑ์ปัญญา. (2550). *การจัดทำแผนที่แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี.
- สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2551). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สืบค้น เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556. จาก http://www.thaiwisdom.rog/p_pum/move/move_news/move_pum510305.htm.
- สุกัญญา งามบรรจง. (2559). *รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. *วารสารวิชาการ*, 20(1): 1-2.

- สุธิตา ศรีปลั่ง ธีรัฐกานต์ ภาคพรต กาญจนา บุญส่ง. (2559). การประเมินการบริหารโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. *การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 6*.
- อุดม เขยก็วงค์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- Driver, R.H. and Bell, (1986). Students thinking and the learning of science: A constructivist view. *The School Review*, 67(240): 443-456.